

Analýza a hodnocení biologických dat

Aplikovaná analýza klinických a biologických dat

Analýza a modelování dynamických biologických dat

Základy informatiky pro biologie

Analýza genomických a proteomických dat

Analýza a hodnocení biologických dat

Vícerozměrné metody pro analýzu a klasifikaci dat

Ordinační analýzy

Analýza hlavních komponent (PCA)

Příklady

Umělá inteligence

Vícerozměrné metody pro analýzu a klasifikaci dat

Úvod do vícerozměrné analýzy dat

Vícerozměrná rozdělení pravděpodobnosti

Vícerozměrné statistické testy

Podobnosti a vzdálenosti ve vícerozměrném prostoru

Asociační matice

Shluková analýza

Volba a výběr popisných proměnných

Ordinační analýzy

Úvodní třídstavcový textik

Analýza hlavních komponent (PCA)

Výstupy z výukové jednotky

Princip

Odvození

Geometrická interpretace

Vlastnosti

Zobecnění pro více tříd

Příklady

Příklad 1

Příklad 2

Příklad 3

Příklad 4

Literatura

Korespondenční analýza

Výstupy z výukové jednotky

Základní pojmy u korespondenční analýzy

Vzdálenost u korespondenční analýzy

Výpočetní algoritmus

Korespondenční mapa

Hodnocení modelu

Požadavky na data a omezení korespondenční analýzy

Použití korespondenční analýzy v ekologii

Literatura

Vícerozměrné škálování

Výstupy z výukové jednotky

Úvod

Data pro vícerozměrné škálování

Nemetrické vícerozměrné škálování

Základní pojmy a ztrátová funkce

Výpočetní algoritmus

Výhody a nevýhody NMDS

Literatura

Faktorová analýza

Výstupy z výukové jednotky

Příklad 4

Bylo provedeno měření výšky x_1 (v cm) a váhy x_2 (v kg) u pěti dětí. Naměřené hodnoty byly zaznamenány do matice X :

$$X = \begin{bmatrix} 101 & 16 \\ 105 & 18 \\ 103 & 42 \\ 98 & 23 \\ 93 & 6 \end{bmatrix}$$

U tohoto datového souboru proveďte analýzu hlavních komponent.

Řešení:

U analýzy hlavních komponent potřebujeme nejprve spočítat kovarianční matici kovarianční matice potřebujeme znát průměrnou výšku a váhu u $n = 5$ dětí:

$$\bar{x} = \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_{i1}, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_{i2} \right] = \left[\frac{1}{5}(101 + 105 + 103 + 98 + 93), \frac{1}{5}(16 + 18 + 42 + 23 + 6) \right] = [100 \ 21]$$

Jednotlivé prvky kovarianční matice poté spočítáme následujícím způsobem:

$$s_{11} = \frac{1}{n-1}((x_{11} - \bar{x}_1)^2 + (x_{21} - \bar{x}_1)^2 + (x_{31} - \bar{x}_1)^2 + (x_{41} - \bar{x}_1)^2 + (x_{51} - \bar{x}_1)^2) = \frac{1}{5-1}((101 - 100)^2 + (105 - 100)^2 + (103 - 100)^2 + (98 - 100)^2 + (93 - 100)^2) = \frac{1}{4}(1 + 25 + 9 + 4 + 49) = \frac{1}{4} \cdot 88 = 22$$

Rozptyl výšky:

$$s_{22} = \frac{1}{n-1}((x_{12} - \bar{x}_2)^2 + (x_{22} - \bar{x}_2)^2 + (x_{32} - \bar{x}_2)^2 + (x_{42} - \bar{x}_2)^2 + (x_{52} - \bar{x}_2)^2) = \frac{1}{5-1}((16 - 21)^2 + (18 - 21)^2 + (42 - 21)^2 + (23 - 21)^2 + (6 - 21)^2) =$$

Rozptyl váhy: $\frac{1}{4}(25 + 9 + 441 + 4 + 225) = \frac{1}{4} \cdot 704 = 176$

Kovariance výšky a váhy:

$$s_{12} = s_{21} = \frac{1}{n-1}((x_{11} - \bar{x}_1)(x_{12} - \bar{x}_2) + (x_{21} - \bar{x}_1)(x_{22} - \bar{x}_2) + (x_{31} - \bar{x}_1)(x_{32} - \bar{x}_2) + (x_{41} - \bar{x}_1)(x_{42} - \bar{x}_2) + (x_{51} - \bar{x}_1)(x_{52} - \bar{x}_2)) = \frac{1}{5-1}((101 - 100)(16 - 21) + (105 - 100)(18 - 21) + (103 - 100)(42 - 21) + (98 - 100)(23 - 21) + (93 - 100)(6 - 21)) = \frac{1}{4}(-5 - 15 + 63 - 4 + 105) = \frac{1}{4} \cdot 144 = 36$$

Kovarianční matice je tedy:

$$S = \begin{bmatrix} s_{11} & s_{12} \\ s_{21} & s_{22} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 22 & 36 \\ 36 & 176 \end{bmatrix}$$

Nyní spočítáme vlastní čísla a vlastní vektory kovarianční matice - tzn., spočítáme následující determinant:

$$\begin{vmatrix} 22 - \lambda & 36 \\ 36 & 176 - \lambda \end{vmatrix}$$

Vypočteme charakteristický polynom:

$$(22 - \lambda)(176 - \lambda) - 36^2 = 3872 - 176\lambda - 22\lambda + \lambda^2 - 1296 = \lambda^2 - 198\lambda + 2576$$

A jeho kořeny, které odpovídají vlastním číslům:

$$\lambda_1 = \frac{198 + \sqrt{(-198)^2 - 4 \cdot 1 \cdot 2576}}{2 \cdot 1} = \frac{198 + 170}{2} = 184$$

$$\lambda_2 = \frac{198 - \sqrt{(-198)^2 - 4 \cdot 1 \cdot 2576}}{2 \cdot 1} = \frac{198 - 170}{2} = 14$$

Následně spočítáme vlastní vektor v_1 odpovídající prvnímu vlastnímu číslu $\lambda_1 = 184$:

Princip faktorové analýzy

Porovnání faktorové analýzy a analýzy hlavních komponent

Model faktorové analýzy

Rotace faktorů

Příklad

Literatura

Vztah ordinačních prostorů

Pokročilejší metody extrakce proměnných

Klasifikace

Příloha A - Základy maticové algebry

Příloha B - Značení

Příloha C - Seznam pojmů

Statistické modelování

Teorie a praxe jádrového vyhlazování

Regresní modelování

Statistické hodnocení biodiverzity

$$\begin{bmatrix} 22 - 184 & 36 \\ 36 & 176 - 184 \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} -162 & 36 \\ 36 & -8 \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} -162 & 36 \\ -162 & 36 \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} -4,5 & 1 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$$

$v_{12} = a; (-4,5)v_{11} + v_{12} = 0 \rightarrow v_{11} = \frac{a}{4,5}$; např. pro $a = 4,5$ pak dostáváme: $v_1 = [1 \quad 4,5]$, který je

po normalizaci roven $v_1 = \left[\frac{1}{\sqrt{4,5^2+1^2}} \quad \frac{4,5}{\sqrt{1^2+4,5^2}} \right] = [0,2169 \quad 0,9762]$. Kontrola, že vektor má jednotkovou délku: $(0,9762)^2 + (0,2169)^2 = 1$.

Spočítáme vlastní vektor v_2 odpovídající druhému vlastnímu číslu $\lambda_2 = 14$:

$$\begin{bmatrix} 22 - 14 & 36 \\ 36 & 176 - 14 \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} 8 & 36 \\ 36 & 162 \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} 36 & 162 \\ 36 & 162 \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} 1 & 4,5 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$$

$v_{22} = b; v_{21} + 4,5 \cdot v_{22} = 0 \rightarrow v_{21} = -4,5b$; např. pro $b = 1$ pak dostáváme: $v_2 = [-4,5 \quad 1]$, který je

po normalizaci roven $v_2 = \left[\frac{-4,5}{\sqrt{(-4,5)^2+1^2}} \quad \frac{1}{\sqrt{(-4,5)^2+1^2}} \right] = [(-0,9762 \quad 0,2169)]$. Kontrola, že vektor má jednotkovou délku: $(-0,9762)^2 + (0,2169)^2 = 1$.

$$V = [v_1^T \quad v_2^T] = \begin{bmatrix} 0,2169 & -0,9762 \\ 0,9762 & 0,2169 \end{bmatrix}$$

Vlastní vektory můžeme uspořádat do matice $V = [v_1^T \quad v_2^T]$, přičemž pořadí vlastních vektorů odpovídá pořadí vlastních čísel seřazených od největšího k nejmenšímu.

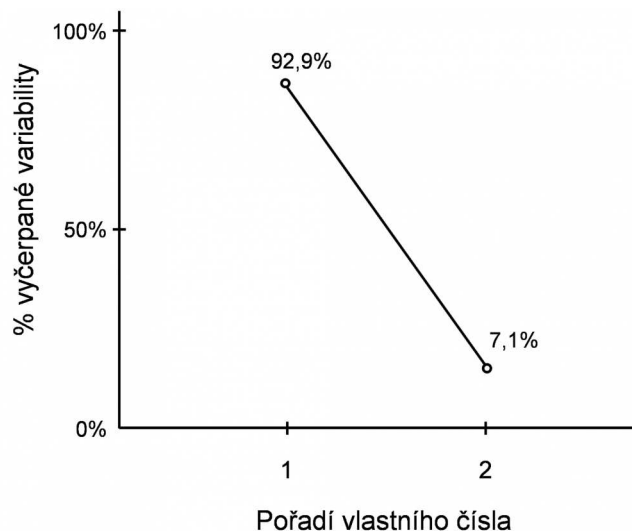
Nyní vyjádříme hlavní komponenty odpovídající vlastním číslům seřazeným od největšího k nejmenšímu - hlavní komponenty jsou lineární kombinace původních proměnných, přičemž koeficienty jsou souřadnice příslušného vlastního vektoru:

1. hlavní komponenta: $y_1 = 0,2169x_1 + 0,9762x_2$ (pro $\lambda_1 = 184$)
2. hlavní komponenta: $y_2 = -0,9762x_1 + 0,2169x_2$ (pro $\lambda_2 = 14$)

Výpočet procent vyčerpané variability:

1. hlavní komponenta vyčerpává: $\frac{\lambda_1}{\lambda_1+\lambda_2} = \frac{184}{14+184} = 0,9293$ (tzn., 92,93% variability v datech)
2. hlavní komponenta vyčerpává: $\frac{\lambda_2}{\lambda_1+\lambda_2} = \frac{14}{14+184} = 0,0707$ (tzn., 7,07% variability v datech)

Vyčerpanou variabilitu můžeme znázornit i pomocí sutinového grafu:

Dále spočítáme korelace hlavních komponent s původními proměnnými:

$$R(x_1, y_1) = \frac{v_{11} \cdot \sqrt{\lambda_1}}{\sqrt{s_{11}}} = \frac{0,2169 \cdot \sqrt{184}}{\sqrt{22}} = 0,6274$$

$$R(x_2, y_1) = \frac{v_{12} \cdot \sqrt{\lambda_1}}{\sqrt{s_{22}}} = \frac{0,9762 \cdot \sqrt{184}}{\sqrt{176}} = 0,9981$$

$$R(x_1, y_2) = \frac{v_{21} \cdot \sqrt{\lambda_2}}{\sqrt{s_{11}}} = \frac{-0,9762 \cdot \sqrt{14}}{\sqrt{22}} = -0,7787$$

$$R(x_2, y_2) = \frac{v_{22} \cdot \sqrt{\lambda_2}}{\sqrt{s_{22}}} = \frac{0,2169 \cdot \sqrt{14}}{\sqrt{176}} = 0,0612$$

První hlavní je vysoce korelována s váhou a středně korelována s výškou. Druhá hlavní komponenta je středně záporně korelována s výškou.

Na závěr vypočítáme nové souřadnice původních bodů po transformaci pomocí obou hlavních komponent spočítaných pomocí PCA:

$$Y = X \cdot V = \begin{bmatrix} 101 & 16 \\ 105 & 18 \\ 103 & 42 \\ 98 & 23 \\ 93 & 6 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 0,2169 & -0,9762 \\ 0,9762 & 0,2169 \end{bmatrix} =$$

$$\begin{bmatrix} 101 \cdot 0,2169 + 16 \cdot 0,9762 & 101 \cdot (-0,9762) + 16 \cdot 0,2169 \\ 105 \cdot 0,2169 + 18 \cdot 0,9762 & 105 \cdot (-0,9762) + 18 \cdot 0,2169 \\ 103 \cdot 0,2169 + 42 \cdot 0,9762 & 103 \cdot (-0,9762) + 42 \cdot 0,2169 \\ 98 \cdot 0,2169 + 23 \cdot 0,9762 & 98 \cdot (-0,9762) + 23 \cdot 0,2169 \\ 93 \cdot 0,2169 + 6 \cdot 0,9762 & 93 \cdot (-0,9762) + 6 \cdot 0,2169 \end{bmatrix} =$$

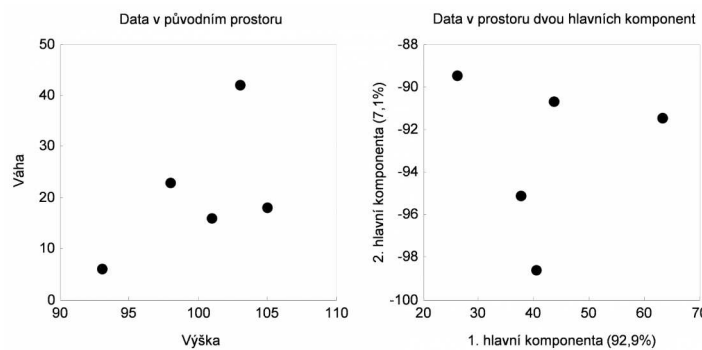
$$\begin{bmatrix} 37,5 & -95,1 \\ 40,3 & -98,6 \\ 63,3 & -91,4 \\ 43,7 & -90,8 \\ 26,0 & -89,5 \end{bmatrix}$$

Souřadnice subjektů můžeme přímo získat i z hlavních komponent - např. pro první subjekt:

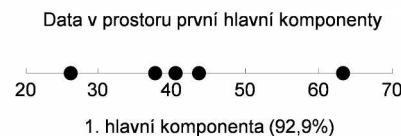
$$y_1 = 0,2169 \cdot x_1 + 0,9762 x_2 = 0,2169 \cdot 101 + 0,9762 \cdot 16 = 37,5$$

$$y_2 = -0,9762 x_1 + 0,2169 x_2 = -0,9762 \cdot 101 + 0,2169 \cdot 16 = -95,1$$

Původní data i data po transformaci pomocí PCA si znázorníme:

Pokud bychom k transformaci použili pouze první vlastní vektor, získáváme data v prostoru první hlavní komponenty:

vytvořil Institut biostatistiky a analýz Lékařské fakulty Masarykovy univerzity